

את ארוכות המיטה לסיכוך, הואיל ובאו מכלי הראוי לקבל טומאה.

ודוחה הגמרא: אין משנתנו מדברת במסכך בארוכות המיטה לבד, אלא פירוש המשנה הוא

כדאמר רבי חנן אמר רבי לפרש משנה אחרת [כדלהלן], שמדובר **בארוכה**, קורה העשויה לאורך המיטה, **ושתי כרעים** [רגלים] המחוברות לה – אחת למראשותיה, ואחת למרגלותיה. או **בקצרה**, קורה העשויה לרוחב המיטה למראשותיה או למרגלותיה, **ושתי כרעים** המחוברות לה.

והכא נמי, אף כאן שאמר התנא "בארוכות המיטה", אין כוונתו לקורות המיטה לבדן, אלא **בארוכה ושתי כרעים**, או **בקצרה ושתי כרעים**. והואיל ורגלי המיטה מחוברות לאותה קורה, לא פקע ממנה שם "כלי", והרי היא ראויה לקבל טומאה.

והיכא איתמר מימרא זו דרבי חנן אמר רבי?

אהא דתנן [כלים יח ט]:

מטה מטמאת [מקבלת טומאה] רק כשהיא **חבילה**, כשהיא מורכבת ומחוברת כולה, על

כל חלקיה.

זכמו כן, אם נטמאת כשהיא מחוברת, אינה **מטהרת** בטבילה במקוה, רק כשהיא **חבילה**. אבל אם היתה מפורקת, אין מועילה טבילה לחלקיה המפורקים, אלא קודם מתקנה ואחר כך מטבילה, **דברי רבי אליעזר**.

וחכמים אומרים: מיטה **מטמאת** [מקבלת טומאה] גם כשהיא מפורקת **לאברים** לחלקים חלקים, זכמו כן, **מטהרת** אף כשהיא מפורקת **לאברים**. ובלבד שעדיין יהיה שם כלי על אותם אברים המפורקים.

ומבאר הגמרא: **ומאי ניהו** אותם אברים? כיצד תהיה המיטה מפורקת, ואף על פי כן יהיה עדיין שמה עליה לענין קבלת טומאה ולענין טהרתה, לדעת חכמים?

ואמר רבי חנן אמר רבי, באופן שנשאר בלבד אחד מן החלקים – **ארוכה** קורת המיטה העשויה לאורכה, **ושתי כרעים** שנים מרגלי המיטה. או **קצרה** קורה העשויה לרוחב המיטה, **ושתי כרעים** מחוברות לה.

ומבאר הגמרא: **למאי חזיא**, לאיזה שימוש ראויים הארוכה ושתי הכרעיים כשאינן מחוברות לשאר קורות המיטה, ועל כן הן נחשבים לכלי בפני עצמו לענין קבלת

אוכלין: דאף על גב שבטלה מהם תורת קבלת טומאה אסור לסכך בהם מדאורייתא, כיון שאינם דומיא דפסולת גורן ויקב. שהרי פסולת ויקב שאמרה תורה לסכך בהם אינם באים לידי טומאה לעולם. ולמד החלקת יואב שם, שהוא הדין דבלאי בגדים פסולים לסיכוך מדאורייתא, הואיל ואינם דומיא דפסולת גורן ויקב. וראה עוד בילקוט מפרשים.

שמה יבוא לסכך בדבר המקבל טומאה. וכן מבואר במאירי וברמב"ם [הלכות סוכה פרק ה הלכה ב], ועוד ראשונים.

אמנם יש מן הראשונים שפטלו בלאי בגדים מדאורייתא, וכן הביא החלקת יואב [תניינא סימן ג] מדברי הרמב"ן [בבא בתרא יט א], שכתב לענין אוכלין שבטלו מתורת אוכל על ידי שעשה מהן תקרה לביתו, ונטהרו מלקבל טומאת

טומאה?

למסמכינהו אגודא, ולמיתב עליהו. לסומכם לכותל, ולישב עליהם. והיינו, שיעמיד את הארוכה ושתי הכרעיים במקביל לכותל בריחוק כמלוא רוחב מיטה, ויתן עצים מן הכרעיים לכותל למראשותיה ולמרגלותיה, במקום הקורה הקצרה החסירה, ומשדא אשלי, וימתח חבלים בין אותם עצים, ועליהם יתן כרים וכסתות למשכב. ועל דרך זה יכול הוא לעשות גם בקורה הקצרה, שיעמיד אותה בריחוק מן הכותל, כמלוא המרחק שבין מרגלות המיטה למראשותיה. (289)

גופא: אמר רבי אמי בר טביומי: סככה לסוכתו בכלאי כלים [בלאי בגדים], הרי היא פסולה.

מאי בלאי כלים? באלו בלאים דן רבי אמי, שאף על פי שכבר אינם ראויים לשימוש ואינם מקבלים טומאה, מכל מקום פסולים הם לסיכוך, הואיל ובאו מבגד הראוי לקבל טומאה?

אמר אביי: מטלניות חתיכות בד שאין בהם כעת שלש אצבעות על שלש אצבעות, דלא חזיין אינן ראויות לשימוש מחמת קוטנן, לא לעניינם, ולא לעשירייה, ולכן אינם מקבלים טומאה. ומכל מקום פסולים הם לסיכוך, הואיל ובאו מבגדים גמורים המקבלים טומאה.

תניא כוותיה דרבי אמי בר טביומי:

דתניא: מחצלת של שיפא ושל גמי [מיני עשבים], ששיעורם לקבל טומאה הוא שישה טפחים על שישה טפחים, [כמבואר במשנה במסכת כלים פרק כז משנה ב], ומקבלות המחצלות הללו טומאה הואיל ומיועדות הן לשכיבה,

הרי שיריה של המחצלת, אחר שנפחתה משיעור שישה טפחים, אף על פי שנפחתו מכשיעורה לקבלת טומאה, אין מסככין בהן, הואיל וקודם שנפחתה היתה ראויה לקבל טומאת משכב הזב או הנידה.

וממשיכה הברייתא: מחצלת הקנים גדולה, סתמא עומדת היא לסיכוך ולא לשכיבה, ואינה כלי לענין קבלת טומאה, ולכן מסככין בה.

אבל מחצלת קטנה, סתמא לשכיבה היא עשויה, ולפיכך אין מסככין בה.

רבי אליעזר אומר: מחצלת גדולה, אף היא סתמא לשכיבה, ודינה כ"כלי", ולפיכך היא מקבלת טומאה, ואין מסככין בה.

שנינו במשנה: החוטט בגדיש לעשות לו סוכה, אינה סוכה: והטעם, מפני שהסכך נעשה מאליו, ופסולה משום "תעשה ולא מן העשוי".

אמר רב הונא: לא שנו שאין הסוכה כשרה על ידי חטיטה, אלא שאין שם, שלא היה מתחילה מתחת הגדיש חלל גבוה טפח במשך שבעה טפחים על שבעה טפחים, כשיעור הכשר שטח הסוכה, ולכן לא

ולחברה. אבל אם אבד מקצתה, או היתה של שני בני אדם, הואיל ואין סופן לחזור ולחברה,

289. וכתבו התוספות: דוקא כשכל המיטה קיימת, וכולה של אדם אחד שסופו לחזור

מועילה החטיטה. אבל אם יש שם תחת הגדיש חלל בגובה טפח⁽²⁹⁰⁾ במשך שבעה על שבעה טפחים לפני שחטטו, על אף שלא היה בו אלא גובה של טפח אחד בתחילה, הרי זה סוכה.⁽²⁹¹⁾ ובלבד, שבשעה שהגדיש את אותם עומרים, ויצר חלל זה, עשה זאת לשם סוכה או לשם צל. כי אז נחשב אותו סכך המסכך את החלל כסכך כשר. וכשחוטט את העומרים מלמטה למעלה, עד שמגביה את החלל לשיעור גובה עשרה טפחים, הוכשרה הסוכה.⁽²⁹²⁾ ואף שלא היה אותו הסכך מתחילה מסכך

על פני חלל גבוה עשרה טפחים כשיעור הכשר גובה הסוכה, אין בזה פסול של "תעשה ולא מן העשוי", לפי שלא נאמר פסול זה אלא בסכך, ולא בדפנות. והואיל ובשעת עשייתו היה לו חלל טפח כשיעור אוהל, שם "סכך" עליו, ונעשה בהכשר, ונמצא שאינה חסירה אלא הכשר דפנות שגובהן עשרה טפחים, והדפנות כשרות אף אם נעשו מאליהם על ידי חטיטה.⁽²⁹³⁾

תניא נמי הכי [שנינו בברייתא כדרב הונא]: החוטט בגדיש לעשות לו סוכה, הרי זה

אפילו יש ארוכה ושתי כרעיים או קצרה ושתי כרעיים, הרי היא טהורה. וביאר החזון איש [כלים טז ו], שעצם השימוש על ידי סמיכה לכותל אינו חשוב דיו להחשיבה ככלי לענין קבלת טומאה, אלא כל זמן שהיא קיימת ועתיד לחזור ולחברה, כיון שראוייה היא עדיין לשימוש כל דהוא, לא פקע ממנה שם כלי לענין קבלת טומאה. אבל אם אינה עתידה לחזור, אין שימוש זה מחשיבה ככלי לענין זה.

290. ונסתפקו התוספות: האם רב הונא כאן הוא לטעמו לעיל דף י א, דשיעור סוכה על גבי סוכה הוא טפח, או אף שאין החלל בשיעור הכשר סוכה אין כאן חסרון של "תעשה ולא מן העשוי", הואיל וכבר שם "סכך" עליו.

291. והעיר החזון איש [סימן קמד ס"ק ה], דלכאורה די במשך ארבעה טפחים ומשהו כדי להכשירה, ואין צריך שיהיה החלל בשיעור הכשר סוכה ממש, שהרי סכך פסול פחות משלושה טפחים מצטרף להשלים לשיעור הסוכה [עיי' דף יט א].

292. כתב רש"י: "וחוטט בו את העומרים

מלמטה למעלה, עד שמגביה את החלל לשיעור גובה עשרה". ולמד מכאן הר"ן, שהסוכה כשרה דוקא אם חטט מלמטה למעלה ונותר הסכך כמו שהיה, והיינו שאינו חוטט אלא למטה בקרקע הסוכה תחת החלל. אבל אם חטט מן החלל ולמעלה הרי היא פסולה, לפי שהוציא את הסכך שהיה מסכך את החלל, וסכך זה המסכך עתה את הסוכה לא היה מסכך בתחילה, ופסולה משום "תעשה ולא מן העשוי".

והביא שיש החולקים על רש"י בזה, וטעמם, שכל אותו עובי סכך שהיה בתחילה נחשב לסכך, ולא רק חלקו התחתון המסכך בפועל על החלל. ועל כן, אף שהוציא את חלקו התחתון מכל מקום שאר הסכך כשר אף הוא, ואינו פסול משום "תעשה ולא מן העשוי".

וכתב הב"ח [סוף סימן תרלה], שלפי גרסתנו ברש"י: "וחוטט בו מלמטה למעלה", ודאי לא משמע כהבנת הר"ן, שהרי משמעות הדברים היא שחוטט את חלקו המסכך על החלל. אלא שהר"ן גרס ברש"י "מלמעלה למטה", ומשום כך למד שחוטט ממקום החלל כלפי מטה.

293. והמאירי פירש באופן אחר, שהניח חלל גבוה טפח במשך שבעה טפחים, אבל רוחבו

סוכה.

וקשה, שהרי האנן תנן: החוטט בגדיש לעשות לו סוכה, אינה סוכה?²⁹⁴

אלא לאו, שמע מינה כדרב הונא, שכאשר יש חלל טפח הרי זו סוכה, ומשנתנו מדברת כשלא היה שם חלל טפח במשך שבעה, ואילו הברייתא מדברת כשהיה תחת הגדיש חלל טפח במשך שבעה, ועל כן הכשירה סוכה זו.

ומסיקה הגמרא: אכן, שמע מינה כדרב הונא:

איכא דרמי ליה מירמא; יש שהיו שונים את דברי רב הונא, כתירוץ על קושיא שהוקשתה בבית המדרש, על סתירת דברי המשנה והברייתא:

שהרי במשנתנו תנן: החוטט בגדיש לעשות

לו סוכה אינה סוכה, והא תניא, והרי בברייתא שנינו: החוטט בגדיש לעשות לו סוכה הרי זו סוכה?²⁹⁴

וליישב קושיא זו אמר רב הונא: לא קשיא; כאן בברייתא מדובר, בשיש שם חלל טפח במשך שבעה, ועל כן כשרה הסוכה. ואילו כאן במשנתנו מדובר, בשאין שם חלל טפח במשך שבעה, ועל כן הסוכה פסולה.

מתניתין:

המשלשל דפנות מלמעלה למטה, שהתחיל לארוג את המחיצה בסמוך לסכך, ואורג ובא את הדופן כלפי מטה,⁽²⁹⁴⁾

אם לא סיים לעשותה עד הארץ ממש, והרי היא עתה גבוהה מן הארץ שלשה טפחים — שיעור שיכול הגדי להכנס דרכו לסוכה בנקל כשראשו זקוף, הרי היא פסולה, לפי שאין

294. לשון רש"י משמע, שהיה הסכך קודם שהתחיל לארוג את המחיצה. אמנם ברמ"א סימן תרל"ה כתב שאין לעשות את הסכך קודם שיעשה את הדפנות, הואיל וסכך בלא דפנות אינו חשוב סכך, וכיון שלא היה חשוב סכך בשעת עשייתו, פסול הוא משום "תעשה ולא מן העשוי".

אלא שאינו צריך לעשות כל גובה המחיצות קודם הסיכוך, ודי במחיצות גבוהות טפח שאז לכשיסכך שם אוהל עליו שיעור אוהל טפח. וכמו שמצינו לגבי החוטט בגדיש, שאם היה שם חלל טפח קודם לכן הרי היא כשרה. וכנראה שרש"י לא חשש לדין זה, ולא הצריך לעשות כן אלא בחוטט בגדיש, כי שם אם לא היה חלל אין זה סכך כלל, אלא חלק מן הגדיש. אבל כאן סבר רש"י, שגם סכך המסכך על פני מקום

היה צר יותר ולא היה כשיעור הכשר סוכה. ואפילו הכי הסוכה כשרה, לפי שאין צריך שבכל שיעור הסוכה יעשה הסכך לשם סוכה, ודי בכך שבאותו חלל טפח שהוא שיעור חשוב לענין אוהל נעשה הסכך לשם סוכה.

ויש לעיין לפי זה, מדוע צריך שיהיה אורך החלל כשיעור הכשר סוכה? במה שונה אורכה מרוחבה?! אבל לפירוש רש"י, מדובר שעשה חלל גבוה טפח על פני כל שטח הסוכה, ולא היה חסר אלא גובה עשרה טפחים.

ולפירושו של רש"י, הביא המאירי שנחלקו הראשונים, האם אחר שהיה שם חלל בשיעור הכשר סוכה יכול הוא להרחיב את הסוכה גם למקום שלא היה בו חלל קודם לכן או לא. ובטור ושולחן ערוך סימן תרל"ה פסקו, שאין להרחיב את הסוכה יותר ממקום החלל.

מחיצה תלויה נחשבת כדופן לסוכה. (295)

ואם היה אורג את המחיצה **מלמטה למעלה**, ולא סיים לעשותה עד שתהיה מגעת לסכך, אם גבוהה המחיצה **עשרה טפחים**, כשיעור מחיצה בכל מקום, הרי היא **כשרה**, אף שאין המחיצה מגיעה לסכך. (296)

רבי יוסי חולק על הדין המבואר ברישא של המשנה, לגבי מחיצה העשויה מלמעלה למטה, **ואומר: כשם שמחיצה העשויה מלמטה למעלה**, אם היתה גבוהה **עשרה טפחים** הרי היא כשרה, **כך** אם היתה עשויה **מלמעלה למטה**, כל שהיתה גבוהה **עשרה**

טפחים הרי היא כשרה, אף שממנה לארץ נותר חלל מרובה. ולהלן יתבאר במה נחלקו.

גמרא:

מבארת הגמרא: **במאי קמיפלגי תנא קמא ורבי יוסי?**

מר, רבי יוסי **סבר: מחיצה תלויה** דינה כמחיצה, ולכן היא מתרת את המקום בטלטול בשבת כרשות היחיד, וכמו כן נחשבת היא מחיצה לענין סוכה.

שאינו מוקף מחיצות כלל קרוי סכך.

295. ובביאור טעם פסול מחיצה תלויה נאמרו שני אופנים:
האחד, שכל מחיצה שהגדיים בוקעין בה אינה מחיצה.

השני: בהלכה למשה מסיני נאמר רק "גוד אסיק מחיצתא", והיינו שכאשר המחיצה אינה מגעת לסכך, רואין כאילו היא עולה למעלה. אבל "גוד אחית מחיצתא" כשהמחיצה תלויה למעלה ואינה סמוכה לארץ, לומר שרואין כאילו היא יורדת וסמוכה לקרקע, לא נאמרה הלכה, מפני שדרך בנין לעלות מלמטה למעלה ולא מלמעלה למטה, מאירי.

ונפקא מינה בין שני טעמים אלו, כתב הערוך **לנר**: אם עשה סמוך לקרקע מחיצה קטנה לבטל את בקיעת הגדיים, ומעליה היה אויר יותר משלושה טפחים שיעור "לבוד", ורק למעלה מזה היתה תלויה מחיצה גבוהה עשרה טפחים. שלטעם של בקיעת גדיים המחיצה כשרה, לפי שאין הגדיים בוקעים בסוכה. אבל לפי הטעם שגוד אחית לא אמרינן, אף במקרה זה הסוכה פסולה.

ואין לומר, שאף לפי הטעם של בקיעת גדיים צריך שתהיה המחיצה עצמה מונעת את הגדיים מלהכנס, ושלא ימנעו מכך על ידי גורם חיצוני כאותה מחיצה קטנה, שהרי שנינו במסכת שבת לענין מחיצה התלויה על פני המים, שבקיעת דגים אינה חשובה בקיעה לפסול את המחיצה, ואם ההלכתא של בקיעת גדיים היא הלכה בגוף המחיצה, אין הבדל בין מחיצה העשויה על פני המים למחיצה העשויה על פני הקרקע. ועיין עוד בילקוט מפרשים.

296. נחלקו הראשונים האם הכשר מחיצה גבוהה עשרה טפחים שאינה מגעת לסכך, הוא מטעם "גוד אסיק מחיצתא", או שכך היא צורת הדפנות, שדי בכך שיהיו גבוהות עשרה טפחים, וכלל לא צריך שיהיו מגיעות לסכך בגובה. ועיין דף ד ב רש"י ד"ה גוד אסיק מחיצתא, דמשמע מדבריו, שאין צריך להלכתא של "גוד אסיק" כדי להכשיר מחיצות עשרה שאינן מגיעות לסכך. והפני יהושע והערוך **לנר** שם הביאו שהריטב"א בסוגיין חולק **ויבאו דבריו אי"ה** להלן, ולדעתו כשרות המחיצות משום גוד

ומר, תנא קמא סבר: מחיצה תלויה אינה מתרת.

א. שתי רשויות היחיד הסמוכות זו לזו ונפרדות בדייריהן, אסור להוציא בשבת מרשותו של אדם אחד לרשות חבירו, בין שמוציא מבית זה לבית חבירו, ובין שמוציא מחצר חבירו שלפני ביתו לביתו שלו, אם לא עירבו ביניהם "ערובי חצירות".

ב. אין מערבין ערובי חצירות להתיר טלטול מרשות אחת לחברתה, אלא אם כן היה ביניהן פתח או חלון, שאז, באמצעות "עירוב חצירות" יכולים הדיירים כולם להחשב כמי שגרים ברשות אחת, ברשות שניתן בה העירוב המשותף.

תנן התם: בור של מים שבין שתי חצירות, והכותל שבין שתי החצרות תלוי על פי הבור, ואין פתח ביניהם כדי שיוכלו לערב ערובי חצרות ביניהם, אין ממלאין ממנה, מאותו הבור מים בשבת כדי להביאם לביתו. ודין זה הוא אפילו אם יקפיד לשלשל את הכלי לחלקו שבבור דוקא, לפי שהמים מתערבבים בכל רגע, ונמצא שהכניס את מימי חבירו לחצרו, ומכניסם לביתו. (297)

אלא אם כן עשה לה, לבור, באמצעו, מחיצה גבוהה עשרה טפחים, שאז מותר לכל אחד מבני החצר לטלטל תוך המחיצה הסמוכה

אליו, בין שהיתה המחיצה מהלכת מלמעלה, מעל המים על שפת הבור, ובין שהיתה מלמטה, בתחתית הבור סמוך למים ממש, בין בתוך אוגנו.

כלומר, ובלבד שתהיה המחיצה בתוך "אוגנו" – שפת הבור, שיהיה ניכר שנעשתה המחיצה בשביל המים, ולא כחלק ממחיצת החצר.

וטעם הדבר נתפרש במסכת ערובין [פז ב], שעל אף ש"מחיצה תלויה" היא, הקילו חכמים לטלטל בתוכה, אם נעשתה בשביל להתיר את טלטול המים.

אבל, מחיצת החצר שלא נעשתה לצורך טלטול המים, ומהלכת על שפת הבור, ולא בתוכו, הואיל ומחיצה תלויה היא, אין היא מתרת למלאות מן הבור. וכל שכן שאין מחיצה תלויה מתרת טלטול שלא במקום מים, ששם ודאי אינה מחיצה כלל, שהרי גדיים מזדקרים תחתיה.

רבן שמעון בן גמליאל אומר, נחלקו בית שמאי ובית הלל לגבי מיקומה של אותה מחיצה:

בית שמאי אומרים: מלמעלה, די אם יעשה ב-טז מחיצה עשרה טפחים מלמעלה, דהיינו, משפת הבור ולמטה לתוכו, ואפילו היה

אסיק, וראה קהילות יעקב שם.

חברו, משום שהבור בתחתיתו אינו גדור במחיצות, ונמצא תוך הבור כשתי חצירות הפרוצות זו לזו ולא עירבו ביניהם, שאסור להכניס לבית מאותן חצירות, כשם שאסור להוציא מחצר המשותפת לכמה דיירים ולהכניס לביתו של אחד מהם.

297. נתבאר על פי רש"י בסוגייתנו. אמנם ברש"י ערובין פה ב נראה, שאסור למלאות מן הבור אף בלא הטעם שדולה ממים שבחצר